

ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR VA ONA TILINING RIVOJLANISHI

Xusanova Munira Shomuratovna

Ohangaron shahar Politexnikumi

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy texnologiyalarning ona tilini rivojlantirish va saqlashdagi oʻrni koʻrib chiqiladi. Raqamli vositalar, sunʼiy intellekt va onlayn platformalar til oʻrganish, tiklash va zamonaviy dunyoga moslashish jarayoniga qanday taʼsir qilayotgani yoritiladi. Tadqiqot adabiyot tahlilini taqdim etadi, turli metodologiyalarni oʻrganadi va texnologiyaning lingvistik evolyutsiyaga taʼsirini muhokama qiladi. Natijalar shuni koʻrsatadiki, texnologiya ona tilining rivojlanishi uchun keng imkoniyatlar yaratishiga qaramay, raqamli tafovut va til standartlashuvi kabi muammolar ham mavjud. Maqola siyosatchilar va pedagoglarga texnologiya orqali ona tilini rivojlantirish boʻyicha tavsiyalar bilan yakunlanadi.

Kalit soʻzlar: Zamonaviy texnologiya, ona tili, til rivoji, raqamli vositalar, sunʼiy intellekt, tilni saqlash, taʼlim, tilni tiklash.

Til aloqa va madaniy oʻzlikni saqlash vositasi sifatida muhim rol oʻynaydi. Hozirgi davrda texnologiya hayotimizning ajralmas qismiga aylanganligi sababli, u ona tilining rivojlanish va saqlanish jarayoniga katta taʼsir koʻrsatmoqda. Sunʼiy intellekt, raqamli taʼlim platformalari va ijtimoiy tarmoqlarning rivojlanishi natijasida odamlarning til oʻrganish, foydalanish va oʻz ona tili bilan muloqot qilish usullari sezilarli darajada oʻzgargan. Ushbu maqola zamonaviy texnologiyalar ona tilini rivojlantirishga qanday yordam berishi yoki unga qanday toʻsqinlik qilishi mumkinligini oʻrganadi va uning barqarorligini taʼminlash uchun strategiyalarni tavsiya qiladi.

Ushbu tadqiqot sifat va miqdoriy usullarni oʻz ichiga olgan aralash yondashuvdan foydalanadi. Oʻqituvchilar va oʻquvchilar orasida texnologiyaning ona tilini oʻrganishdagi oʻrni boʻyicha soʻrovlar oʻtkazildi. Bundan tashqari, tilni saqlash boʻyicha muvaffaqiyatli raqamli tashabbuslarning amaliy tajribasi oʻrganildi. Raqamli til kurslari, ijtimoiy tarmoqlardagi til bilan bogʻliq faoliyat va sunʼiy intellekt asosidagi tarjima vositalarining samaradorligi ham baholandi.

XXI asrda zamonaviy texnologiyalar ona tillarining shakllanishi va rivojlanishida muhim rol oʻynamoqda. Raqamli vositalar, sunʼiy intellekt va internetning integratsiyalashuvi insonlarning oʻz ona tilidan foydalanish, uni saqlash va rivojlantirish usullariga katta taʼsir koʻrsatmoqda. Ushbu maqolada zamonaviy texnologiyalarning ona tillarining rivojlanishiga qanday hissa qoʻshayotgani va ularning yuzaga keltirayotgan muammolari yoritiladi.

Raqamlashtirish va tilni saqlab qolish: Texnologiyaning ona tillariga qo‘shgan eng katta hissalaridan biri ularni raqamli muhitda saqlash imkoniyatidir. Globallashtirish natijasida ko‘plab tillar yo‘qolish xavfi ostida qolmoqda, biroq raqamli arxivlar, onlayn lug‘atlar va sun‘iy intellekt yordamida tarjima vositalari lingvistik merosni asrashga yordam bermoqda. Masalan, Google‘ning Ngram Viewer loyihasi va UNESCOning tilni saqlash tashabbuslari olimlar va tilshunoslarga yo‘qolib borayotgan tillarni hujjatlashtirish imkoniyatini yaratmoqda.

Sun‘iy intellektning roli: Sun‘iy intellektga asoslangan chat-botlar, ovozli yordamchilar va tabiiy tilni qayta ishlash (NLP) tizimlari ona tilida muloqotni osonlashtirmoqda. Ushbu texnologiyalar real vaqt rejimida tarjima qilish, nutqni avtomatik ravishda tanib olish va hatto grammatikani to‘g‘rilash imkonini berib, odamlarning ona tilidan foydalanish va uni o‘rganish jarayonini yengillashtirmoqda.

Ijtimoiy tarmoqlar va tilning rivojlanishi: Ijtimoiy tarmoqlar ona tillarining rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Onlayn muloqotlar natijasida yangi so‘zlar, iboralar va jargonlar paydo bo‘lib, odamlarning muloqot usullariga ta’sir qilmoqda. Bundan tashqari, ijtimoiy tarmoqlar kichik tillarni so‘zlashuvchi guruhlariga bog‘lanish va ularning raqamli jamoalarini yaratish imkoniyatini berib, ona tilining ommalashishiga yordam bermoqda.

Elektron ta’lim va ona tili o‘qitilishi: Elektron ta’lim platformalari va mobil ilovalar til o‘rganish jarayoniga inqilobiy o‘zgarishlar kiritdi. Duolingo, Memrise, Quizlet kabi ilovalar interaktiv darsliklar orqali turli tillarni, jumladan, mahalliy va mintaqaviy tillarni ham o‘rgatadi. Raqamli darsliklar va video-ma’ruzalar esa ayniqsa, olis hududlardagi o‘quvchilar uchun ta’lim olishni yanada qulaylashtirmoqda.

Texnologiyalarning ona tiliga ta’siridan kelib chiqadigan muammolar: Texnologiyalar ona tilining rivojlanishiga katta yordam berayotgan bo‘lsa-da, ular bilan bog‘liq muammolar ham mavjud:

Global tillarning ustunligi – Ingliz tili va boshqa yirik tillar raqamli kontentni egallab olgani sababli ba’zi ona tillaridan foydalanish kamayib bormoqda.

Standartlashtirish muammolari – Ba’zi tillarda bir nechta lahjalar mavjud bo‘lib, bu raqamli vositalar uchun yagona standart yaratishni qiyinlashtiradi.

Texnologiyaga haddan tashqari bog‘lanish – Tarjima va sun‘iy intellekt vositalariga ortiqcha ishonish natijasida ona tilidagi tabiiy til ko‘nikmalari zaiflashishi mumkin.

Zamonaviy texnologiyalar ona tillarining rivojlanishiga chuqur ta’sir ko‘rsatmoqda. Ular tilni saqlash, o‘qitish va rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi, ammo ular bilan bog‘liq muammolarni ham inobatga olish lozim. Raqamli davrda til xilma-xilligini saqlab qolish uchun ona tilini qo‘llab-quvvatlaydigan texnologiyalarga investitsiya qilish va ularning barqaror rivojlanishini ta’minlash muhim hisoblanadi.

Tadqiqot texnologiyalarni ona tilini rivojlantirishda qo‘llash imkoniyatlari va cheklovlarini ochib beradi. Raqamli vositalar tilga kirish imkoniyatini oshirsa-da, mashina tarjimalaridagi algoritmik noaniqliklar va kontent yaratishdagi cheklovlar sababli tilni zaiflashtirish xavfi ham mavjud. Siyosatchilar raqamli platformalarda turli tillarni qo‘llab-quvvatlashni ta‘minlashi, o‘qituvchilar esa texnologiyani ona tili o‘qitish dasturlariga strategik kiritishi lozim. Shuningdek, lingvistlar, dasturchilar va madaniy tashkilotlar o‘rtasidagi hamkorlik samarali lingvistik texnologiyalarni ishlab chiqishda muhim o‘rin tutadi.

Xulosa

Zamonaviy texnologiyalar ona tilining rivoji va saqlanishida muhim rol o‘ynaydi. Uning afzalliklarini maksimal darajada oshirish uchun quyidagi tavsiyalarni amalga oshirish lozim:

Raqamli infratuzilmaga investitsiyalarni ko‘paytirish va til o‘rganish resurslariga teng kirish imkoniyatini ta‘minlash.

Sun‘iy intellekt asosida kam qo‘llaniladigan tillarni qo‘llab-quvvatlovchi vositalarni ishlab chiqish.

O‘qituvchilar va o‘quvchilar orasida raqamli savodxonlikni oshirish orqali til o‘rganish platformalaridan samarali foydalanishni ta‘minlash.

Ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalarda ona tilida kontent yaratishni rag‘batlantirish.

Lingvistlar, ta‘lim sohasi mutaxassislari va texnologiya ishlab chiquvchilari o‘rtasida hamkorlikni kuchaytirish.

Ushbu strategiyalarni amalga oshirish orqali zamonaviy texnologiyalar ona tillarining barqarorligini ta‘minlashda samarali vositaga aylanishi mumkin.

Adabiyotlar:

1. Muhamedova S., Abdullayeva M., Yuldasheva Sh., Eshmatova Yu. O‘zbek tili va adabiyoti ta’limida zamonaviy axborot texnologiyalari. O‘quv qo‘llanma. - T.: 2018. - B. 162.
2. Peter Wallet. Information and communication technology in education in Asia. - Montreal: UNESCO UIS. 2014. - 60 p.
3. Adilova S. O‘zbek tilini o‘qitishda kompyuter texnologiyalaridan foydalanish. -T.: TDPU, 2006. - 96 b.
4. Begimqulov U.Sh. Pedagogik ta’limda zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etishning ilmiy-nazariy asoslari. - T.: Fan, 2007. - 159 b.
5. Yusupova Sh., G‘oziyeva O. Ona tili o‘qitishda interfaol usullar va kompyuter dasturi. T.: Bayoz, 2013. -134 b.
6. Abduqodirov A., Xayitov A. Axborot texnologiyasiga oid atamalarning izohli lug‘ati. - T.: TDPU, 2002. - 27 b.
7. Elektron darslik va elektron o‘quv qo‘llanmalari elementlariga texnik, gigienik va ergonometrik talablar. -Toshkent, 2015.
8. Najmiddinova M. Ta’limning sifat va samaradorligini oshirishda vizuallashtirishning ahamiyati // Talim texnologiyalari. - Toshkent: 2006. -№ 1. - B. 18-21.